

LANDBOUW RICHTING 2020; EEN VERKENNING

Kees de Bont en John Helming

Voor welke veranderingen staat de Nederlandse landbouw de komende jaren? Hoe werkt die verandering door voor natuur en landschap? Wat mag op het gebied van verbreding worden verwacht? Wat zijn de perspectieven voor de Nationale Landschappen? Wat is de invloed van het beleid en de economie hierbij? Dit zijn een aantal relevante vragen die het Milieu en Natuurplanbureau (MNP) aan het LEI heeft gesteld met het oog op toekomstverkenningen in een breder verband.

Verschillende veronderstellingen

Toekomstbeschouwingen gaan altijd uit van veronderstellingen. Voor de landbouw ligt het voor de hand na te gaan wat er vooral in het Europese landbouwbeleid kan veranderen dan wel min of meer gelijk kan blijven. Zo kan ook voor de ontwikkeling van de economie het uitgangspunt verschillend zijn. In de studie voor het MNP is uitgegaan van twee verschillende veronderstellingen (scenario's), die ook door het Centraal Planbureau en het RIVM worden gehanteerd. Het ene (Global Economy, GE) gaat uit van een liberalisering van de economie en van het landbouwbeleid. In die liberalisering past het wegnemen van alle ondersteunende maatregelen en ook van productiequota. In dit GE-scenario is er een sterk groeiende economie en bevolking in Nederland. Het andere scenario (Regional Community, RC) echter legt de nadruk op het beschermen van de huidige waarden in de economie en samenleving. RC gaat dan ook uit van het handhaven van een landbouwbeleid met bedrijfstoelagen en marktbescherming en met productiequota voor onder meer melk. Onder RC is er een zwakke groei van de economie en een stabiele bevolking. Beide scenario's zijn doorgerekend met het model DRAM van het LEI dat binnen de gestelde voorwaarden de optimale samenstelling van de productie per landbouwgebied vaststelt.

Tabel 1 Enkele veranderingen in de landbouw tot 2020 onder 2 scenario's (indices, 2002=100)

	GE	RC
Landbouwgrond	88	95
- akkerbouw	60	85
- grasland en voedergewassen	102	99
Inkomen landbouw	77	91
Melkproductie	132	94
Melkkoeien	115	90
Melkkoeien per ha	113	91

Bron: LEI, berekeningen met DRAM.

Verschillende resultaten

De tabellen 1 en 2 geven enkele resultaten van het onderzoek. In het GE-scenario krijgt door de sterkere groei van de economie en bevolking meer landbouwgrond een andere bestemming dan onder RC. Per saldo levert in beide scenario's vooral de akkerbouw grond in. In het GE-scenario heeft de melkveehouderij meer grond nodig omdat door het vervallen van de quotering de melkproductie flink kan uitbreiden. In GE daalt door lagere prijzen en het wegvallen van bedrijfstoelagen het inkomen van de landbouw meer dan onder RC. Duidelijk wordt dat in beide scenario's de schaalvergroting in de landbouw doorgaat (tabel 2). Hiervoor is naast de daling van het inkomen van de landbouwsector een aantal drijvende krachten verantwoordelijk, zoals de voortgaande technologische ontwikkelingen. Het tempo hiervan zal onder GE versnellen. Mede hierdoor zullen er in dit scenario minder landbouwbedrijven zijn dan in het RC-scenario.

Tabel 2 *Structuur van de landbouw in 2005 en 2020 onder GE en RC (afgeronde cijfers, indicatief, aantal bedrijven x 1.000, oppervlakte in ha)*

Bedrijfstype en kenmerken	2005	2020 onder GE	2020 onder RC
<i>Akkerbouw</i>			
Aantal bedrijven	12,5	6	9
Gemiddelde oppervlakte (ha)	40	60	50
<i>Melkvee</i>			
Aantal bedrijven	21,5	9,5	10,5
Gem. melkproductie (x 1.000 kg per bedrijf)	500	1.500	1.000
Gemiddelde oppervlakte (ha)	40	100	80
Gemiddelde melkveestapel (koeien)	65	160	120
<i>Overige graasdierbedrijven</i>			
Aantal bedrijven	20	13	14
Gemiddelde oppervlakte (ha)	12	16	14
<i>Gecombineerde bedrijven</i>			
Aantal bedrijven	7,5	3,5	4
Gemiddelde oppervlakte (ha)	25	35	30
<i>Tuinbouw open grond</i>			
Aantal bedrijven	7	4	5
Gemiddelde oppervlakte (ha)	11	18	15
<i>Totaal grondgebonden bedrijven a)</i>			
Aantal bedrijven	69	37	44
Gemiddelde oppervlakte (ha)	27	45	40

a) Niet inbegrepen zijn bedrijven in de intensieve veehouderij (hokdierbedrijven), de glastuinbouw en champignonteelt.

Bron: LEI, eigen berekening.

Gevolgen voor natuur, landschap en verbreding

Onder GE ligt, als gevolg van lagere prijzen voor landbouwproducten en het wegvallen van de bedrijfstoelagen, de nadruk in de landbouw meer op efficiency en kostenverlaging. Het gevolg er van is dat de landbouwbedrijven meer streven naar grotere kavels, betere waterbeheersing en ontsluiting dan onder RC. Onder het RC-scenario zijn de mogelijkheden vanuit de landbouw om landschapselementen en cultuurhistorische waarden in stand te houden groter, bijvoorbeeld in de 20 aangewezen Nationale Landschappen. In het GE-scenario dreigt in delen van de Nationale Landschappen de landbouw marginaal van betekenis worden, waardoor het karakter van deze gebieden wordt aangetast. Omdat onder RC, meer dan onder GE, de samenleving hecht aan natuur, milieu en dergelijke zijn er ook meer mogelijkheden voor verbreding van landbouwbedrijven. Overigens is er onder het GE-scenario, met een hogere welvaart, in beginsel wel meer geld te besteden door overheid en burgers.

Voor agrarisch natuurbeheer zal het RC-scenario meer ruimte geven. Dit scenario gaat door het handhaven van de melkquotering uit van een extensivering van de productie en van verweving van de functies landbouw en natuur. Het GE scenario echter gaat uit van een scheiding van deze functies en een intensivering van de productie. Wel kunnen in het GE-scenario enkele in internationaal opzicht bijzondere agrarische gebieden, bijvoorbeeld weidevogelgebieden, in Nederland op bescherming blijven rekenen.

Meer informatie:

Schaalvergroting en verbreding in de Nederlandse landbouw in relatie tot natuur en landschap, Rapport 36, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, Wageningen, maart 2007.